

Književna poročila.

System des österreichischen Privatrechtes von dr. Josef Krainz, aus dessen Nachlasse herausgegeben vom Prof. Dr. L. Pfaff. Vollständig umgearbeitet von Dr. Armin Ehrenzweig. Fünfte Auflage. Erster Band: Der allgemeine Teil und das Sachenrecht. Wien, Marz 1913.

Peta izdaja znanega sistema avstr. privatnega prava izpričuje njegovo neizčrpno življensko moč. Seveda provzročajo nova pravna vprašanja, ki silijo na dan, z vsako izdajo večje izpremembe v naukih slovitnega našega rojaka in zvaljajo prireditelju izdaje nova izvajanja o novo se ponavljajočih problemih. Prireditelj pete izdaje, profesor Ehrenzweig poudarja, da more uprav pričujočo izdajo imenovati povsem predelano in more prevzeti odgovornost za vso vsebino. Prvič je posegel tudi v sistem in to pri nauku o posesti, uvažujoč sedanje stanje vede. Skrajšal je poglavje o subjektivnih pravicah. Vendar pa je tudi v novi izdaji ostal v pretežnem delu stari „Krainz“, o čegar uredbi in vrlinah govoriti bi bilo pač odveč. Izredno skrbna navedba in uporaba najnovejše domače in inozemske civilistične literature in judikature pomlaja kakor pri prejšnjih tudi v tej izdaji „Krainza“ vedno znova ter eminitetno povečuje njegovo praktično vrednost. P.

Dr. Gustav Hanausek: Amerikanische Skizzen. Vorträge gehalten im Grazer Juristenvereine. Dunaj 1913, Manzova založba. XI + 178 str. Pisatelj je bil 2 krat v Ameriki; vsega skupaj sicer le nekaj čez 2 meseca, ali ob svojih zvezah mu je bilo lahko, da je pač vse, kar zanima pravnika, v velikih potezah pregledal. Uvodoma poudarja, da ima zahvaliti tema posetoma odolečo množino misli in vtiskov. Po zimi je na treh večerih o svojih vtiskih predaval, po leti pa je izdal o teh predavanjih naznanjeno knjigo, spopolnjeno še z nekoliko novimi črticami in pa osobito z bogatim kritičnim aparatom, povzetim iz pestre literature o Ameriki.

Hanausek je prav storil, da je to delo priobčil. Brez dvoma so njegove, čeprav tu pa tam skoraj aforistične črtice povsem sposobne, da nepoznavalcem za Anglosase značilnih pravnih inštitucij podajo sliko, ki baš vsled svoje lapidarnosti bolj miče in podučí, nego debeli folijanti, ki se dajo le s trudom predelati. Posebna prednost pa gre Hanausekovim črticam radi tega, ker slone na samostojnem opazovanju pravnika, ki je gledal z očmi avstrijskega jurista. Refleksij je v knjigi malo, pa tudi to je šteti pisatelju v dobro; baš zato se knjiga čita lažje, vpliva pa globlje.

Skice niso nikak sistem, niti se ne na našajo vse na pravo, pa vendar po ogromni večini. Pisatelj jih je razvrstil po logičnih skupinah.

Najprej govori o pravniških šolah. To poglavje je najboljše, kar ni čuda, vsaj je pisatelj avstrijski vseučilišni profesor. Ameriških univerz je osem zasebnih in 6 državnih. Ni vse univerza, kar nosi naslov university. Dvoje vseučilišč je pisatelj proučil in opisuje njihov velikopotezni ustroj. Predavanja spominjajo bolj na seminaristične diskuzije, kakor na predavanja, pri nas

navadna. Slovita čikagoška univerza ima le malo juristov; v treh letnikih le 284 med 6466 vseh obiskovalcev. Ta in pa tudi slovita hawardska univerza imata internat; v obeh je alkohol do cela prepovedan. Poučno je poglavje o zvezi (Union), zveznih državah, sodiščih in odvetnikih. Pisatelj stavi vprašanje, kje je nadvlada juristov nad nejuristi v pravniških zadevah večja, v Ameriki ali v Nemčiji in Avstriji? Odgovarja, da ta nadvlada v zveznih državah še bolj tlači, kakor pri nas. . . . Za vzrok navaja to, da ameriški pravniki črpajo pravno vednost iz zbirke sodniških odločb. Kodifikacije za celokupno unijo ni. Célo zasebno, zakonsko, splošno kazensko, civilno, oboje procesno pravo spada pod kompetenco posamnih držav. Avtoriteta precedenčnih slučajev, celó tistih iz evropske Anglije, je velikanska. Zveza (Union) daje zakone le za indirektno davke. Značilna je dupliciteta sodišč: zveznih in takih posamne državnice. Ali sodišča imajo pravico, da preskušajo vse zakone glede tega, ali so sestavno pravilni. Tako postanejo sodišča revizijske inštanice za pravilnost zakonodaje; pač najčistejša emanacija demokratične misli. Sodišča so pa tudi nadrejena upravi.

Sodniki se volijo ali imenujejo od guvernerja, po večini le začasno. Kvalifikacija je le redko predpisana. Največkrat postanejo odvetniki sodniki, ki pa s tem materialno ne pridobe. Zaupanje do sodnikov je velikansko; v tem zaupanju tiči garancija za dobro vlado.

Zastopništvo ni predpisano nikjer. Ali navzlic temu zastopajo odvetniki redno. Za kvalifikacijo so posebni predpisi, različni po državah. Le Indiana ima izrecno določbo, da sme k pravni praksi vsak volilec, ki je na dobrem glasu. Največkrat se zahteva za dopustitev k odvetništvu izpit pred sodnikom ali pred posebno komisijo. Tudi žene imajo dostop k odvetniškemu stanu. Odvetniki imajo svoje zbornice, ki so pa brez disciplinarne oblasti. Formalnega pooblastila ni treba, brez predujma ne sprejme odvetnik zastopstva.

Z veliko ljubeznijo razpravlja pisatelj o mladostniških sodiščih. Bil je sam prisoten pri razpravah, po ameriški šegi sedeč kakor gost poleg sodnika.

Hanausek je obiskal dva izmed najznamenitejših zavodov za kaznjence, namreč Sing-Sing kaznilnico in pa prosluli reformatorij Elmira. Glede obeh obiskov nam nudi nebroj interesantnih posameznosti. Ustroj kaznilnic je pač čisto drugačen nego pri nas. Da le eno navedem: mnogi učitelji so izišli iz bivših kaznjencev istega zavoda in baš te se hvali prav posebno. V reformatoriju je najzanimivejši institut odpustitve proti paroli: kaznjeneec se odpusti pred absolviranjem maksima prisojene kazenske dobe, ako sta splošno ponašanje, kakor tudi napredek v znanstveni in delavniški šoli (school of letters in trades school) tako povoljna, da se sme od odpuščenca domnevati, da se bo tako obnašal, kakor to zakoni od državljanov pričakujejo. Sploh se vse bivanje v reformatoriju ne smatra za kazen, vsaj sramotna ni nikakor. Cel organizem je pravcato amerianski: Gojenci imajo svoje vojaške vaje, koncerte, gledišče, celo časnik se tiska zanje v zavodu. Javnost ima po zatrdilu Hanausekove m neomajno zaupanje v vodstvo zavoda in njega uspehe.

V zadnjih poglavjih opisuje še nekaj drugih uprav izrazito amerianskih naprav. Tako zavod Hull House, ki je humanitarni zavod par excellence. V njem bivajo predvsem tisti, ki hočejo spoznati in proučiti življenje delavcev in

priseljencev; zavod pa ima tudi posebne klube, za ženske, za dečke, za može, itd. Ob ogromnih sredstvih zavoda dobe tisoči revnih in najrevnejših pomoči, bodrila, razvedrila in oddiha. Hanausek pravi, da je ta institucija naravnost občudovanja vredna. Za mase ljudstva v Chicagu je odmenjeno 24 parkov. Osobito je tu skrbljeno za otroke, bolje kakor kje koli na celem svetu. Ellis Island je inštitut za kontrolo priseljencev; za nas posebno zanimiv, kajti 69⁰/₀ vseh Slovanov pride v Ameriko iz Avstrije. Pisatelj podaje pregled zakonskih določil o minimumu imovine, ki jo mora priseljenec izkazati, o zadržkih izselitve, prinaša obilno statistično gradivo. Hanausek se poteguje iskreno za izboljšanje avstrijskega zakonodajstva glede izseljencev, češ, le malo je takih, ki si v Ameriki kaj prida prislužijo, pa še tisti plačajo to pridobitev — s silnim oslavljenjem svojih moči. Slednjič očrta pisatelj še t. zv. Taylor-system (t. j. uravnavanje dela po izbiri delavcev za njemu najprikladnejše delo), ameriško enakost in disciplino, pa tiste palače, ki zgačejo oblake (Wolkenkratzer). Ne pove mnogo, ali značilno.

Iz teh opomb o Hanausekovih črticah se utegne doznati, da je imel pisatelj pred vsem namen informirati se o ameriških razmerah, ki interesirajo pravnika. Kdor se s tem zadovolji, da dobi originalne pa jedrovite informacije, temu bo nakazana knjiga gotovo dobro služila.

Dr. M. D.

Razne vesti.

V Ljubljani, dne 15. oktobra 1913.

— (Osebnosti.) Pravosodno ministrstvo je izreklo priznanje višjesodnemu svetniku v Zadru Mihi Obuljenu o priliki zaprošene začasne upokojitve za mnogoletno, nadvse požrtvovalno in vestno delovanje v službi pravosodne uprave. — Imenovani so: za avskultanta pravni praktikant Marko Ružič v okrožju višjega dež. sodišča v Trstu; za prvega državnega pravdnika v Celovcu dež. sodni svetnik Viljem Portugall v Gradcu. — Odvetniško pisarno sta otvorila: dr. Marko Stanjko v Ljutomeru, dr. Ivan Šavnik v Trsuru. — Vpokojena sta na prošnjo: dež. sodni svetnik in predstojnik okrajnega sodišča Robert Englisch v Podkloštru stalno, državnega pravdnika namestnik dr. Ridiger Sandri v Rovinju začasno. — Umrli je avskultant Karel Jožef Kavčič v Gorici.

— (Novi člani oz. naročniki.) Dr. Ivan Černe, tajnik dež. banke, tu; dr. Igo Janc, odvetnik v Radovljici; dr. Mirko Koršič, c. kr. sodnik v Gorici; dr. Vladimir Orel, odv. kand. v Gorici; dr. Karel Šabec, odv. kand. v Gorici; Josip Zdolšek, okr. sodnik in predstojnik na Vranskem; dr. Diego Ziegler, odv. kand. v Gorici; Josip Zorzi, c. kr. drž. pravd. nam. v Gorici; dr. Josip Leskovar, odvetnik v Mariboru; dr. Ivan Zabukovšek, odvetnik v Šmarju pri Jelšah.

— (Franc Ksaver Jelenec [Jellenz]) pravoslovec, rojen v Selcih na Gorenjskem 26. novembra 1749, umrl v Inomostu 19. aprila 1805. Obiskoval je